

e.અસ્મિતા

ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમીનું મુખપત્ર

સંપાદક : પંચમ શુક્લ

અંક : 7

08 ઓગસ્ટ 2018

ચાળીસીએ ઓચ્છવ

12 ફેબ્રુઆરી 1977ના સ્થપાયેલી આપણી આ સંસ્થાએ નાત, જાત, ધર્મ, સંપ્રદાય, જાતિપાંતિ કે ભૂગોળની પેલે પાર રહી, ગુજરાતી ભાષા, સાહિત્ય તેમ જ સંસ્કૃતિ ક્ષેત્રે સર્વસમાવેશક કાર્યક્રમોની હારમાળા રચતાં રચતાં 41 વર્ષ પૂરાં કર્યાં છે. આપણે જાણીએ છીએ કે વર્ષ 2017 અને 2018 એમ બે વર્ષો અકાદમીની માણેકજયંતી(Ruby Jubilee)ની ઉજવણીનાં વર્ષો છે.

આ ચાળીસીની ઉપજનાં લેખાંજોખાં કરવાનો એક જાહેર ઉપક્રમ, આથી સ્તો, આપણે 16 સપ્ટેમ્બર 2018ના હાથ ધરવાનો છે. કવિતા, નવલિકા, નવલકથા, નિબંધ, આત્મકથા-જીવનકથા તથા પ્રકીર્ણ સાહિત્ય ઉપરાંત ગીતસંગીત, નાટક, પત્રકારત્વ, ભાષાશિક્ષણ તેમ જ ઉત્તરીય વિસ્તારની સાહિત્યસંસ્થાઓ જેવા જેવા વિષયોને નાણાતો એ આખા દિવસનો પરિસંવાદ વેમ્બલીસ્થિત માંધાતા યૂથ એન્ડ કમ્યુનિટી એસોસિયેશનના સભાખંડ[20A Rosemead Ave, Wembley HA9 7EE]માં યોજવામાં આવશે. આપણા અગ્રગણ્ય સાહિત્યકાર ડૉ. અદમ ટંકારવી અતિથિ વિશેષ હશે. ... અવશ્ય પધારો.

આ અવસરનો વિગતવાર કાર્યક્રમ આ મુજબ છે :

10.00 થી 13.00

આરંભિક : અડધો કલાક

પહેલી બેઠક : સભા સંચાલન - નયનાબહેન પટેલ

છ વિષય; દરેકને વીસેક મિનિટ

- કવિતા - પંચમભાઈ શુક્લ
- નવલકથા - વલ્લભભાઈ નાંઢા
- સુગમ સંગીત - ભદ્રાબહેન વડગામા
- પ્રકીર્ણ - ઇમ્તિયાઝભાઈ પટેલ
- આત્મકથા - જીવનકથા - કૃષ્ણકાન્તભાઈ બૂચ
- ઉત્તર વિલાયતની સાહિત્ય સંસ્થાઓ અને તેમની પ્રવૃત્તિઓ - અહમદભાઈ લુણત 'ગુલ'

13.00 થી 14.00 ભોજન વિરામ

15.00 થી 18.00

બીજી બેઠક : સભા સંચાલન : શૂચિબહેન ભટ્ટ

પાંચ વિષય; દરેકને વીસેક મિનિટ

- નવલિકા - અનિલભાઈ વ્યાસ
- નિબંધ - આશાબહેન બૂચ
- ભાષાશિક્ષણ - વિજ્યાબહેન ભંડેરી
- નાટક - વ્યોમેશભાઈ જોશી
- પત્રકારત્વ - સુષમાબહેન સંઘવી

અધ્યેતાપદ-અર્પણાવિધિ; સમાપન; આભાર વચન

18.00 થી 19.00 ભોજન

20.00 થી 21.00 કવિ સંમેલન

વિદાય

આ સમૂળા પ્રસંગે બપોરે હળવા ભોજનની, તેમ જ સાંજે ગુરુભોજનની, ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમીએ સુપેરે વ્યવસ્થા કરી જ છે. તમે સૌ ઉમંગભરે આ પ્રસંગે હાજર રહેશો તેની ખાતરી છે. પધારો.

અલબત્ત, આ ભાતીગળ અવસરને સારુ અકાદમી નાનુંમોટું દાન અવશ્ય સ્વીકારશે.

પરિસ્થિતિવસાત્ અકાદમીએ હાથ ધરેલાં પ્રકાશનો તૈયાર થયાં ન હોઈ, તે હવે પછી, 2019 વરસમાં, જાહેર લોકાર્પિત કરવામાં આવશે.

... ગાંધી સાર્ધશતાબ્દી ઉજવણી

પ્રભાવક વિચારક રામચંદ્ર રાહીએ એકદા લખેલું, 'મહાત્મા ગાંધીના જન્મનાં ૧૫૦ વર્ષ મનાવવા માટે તમામ લોકો પોતપોતાની રીતે પ્રયત્ન કરી રહ્યાં છે. એવું સહેજ પણ નથી કે ગાંધીવિચારનું મહત્ત્વ તેમનાં ૧૪૯માં વર્ષમાં ઓછું હોય અને ૧૫૦માં વર્ષમાં વધી જાય. આ ૧૫૦ તો માત્ર એક આંકડો છે. કે જેવી રીતે સફર પર નીકળેલા લોકો માટે કોઈ ચોક્કસ લક્ષ્ય હોય છે, કંઈક એવી રીતે જ 'ગાંધી ૧૫૦' આપણા માટે છે. અહીં પહોંચીને આપણે હિસાબ માંડીએ છીએ કે આપણે ક્યાંથી નીકળ્યા હતાં અને કેટલાં દૂર આવી ગયાં છીએ? ક્યાં જઈ રહ્યાં છીએ? શું આપણો પથ યોગ્ય છે, શું આપણી દિશા યોગ્ય છે? આપણે જ્યાં પહોંચવા માંગીએ છીએ, ત્યાં સુધી પહોંચવા માટે શું કરીશું?'

આત્મકથાકાર, નિબંધકાર, પત્રલેખક, અનુવાદક મહાત્મા ગાંધી અંગે 'ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ'ની વેબસાઇટે ચંદ્રકાન્તભાઈ ટોપીવાળાનું લખાણ છે :

'ગાંધીજીની રાષ્ટ્રવ્યાપી ચેતનાએ માત્ર ગુજરાતી સાહિત્યને નહીં પરંતુ ભારતનાં અન્ય ભાષાસાહિત્યોને પણ અનુપ્રાણિત કરેલાં છે. એમના વ્યક્તિત્વની અને એમની વિચારધારાની બળવાન અસર હેઠળ અનેક ભાષાઓમાં ગાંધીવાદી સાહિત્યે જન્મ લીધો છે. ગુજરાતી સાહિત્યમાં તો પંડિતયુગનાં ભારજહાં સાહિત્યમૂલ્યોને અતિક્રમી સાદગી અને સરલતાનાં આમમૂલ્યોને ઝીલનારા ગાંધીપ્રભાવિત સાહિત્યયુગને 'ગાંધીયુગ' નામ અપાયું છે; તેમ જ ગાંધીચિંતન અને ગાંધીશૈલીનો પુરસ્કાર થયો છે.

'એમનું સાહિત્ય હેતુલક્ષિતા અને લોકહિતની ભાવનાથી પ્રેરિત છે. એમનાં લખાણો મુખ્યત્વે લોકશિક્ષણ અને લોકજાગૃતિ અર્થે હતાં. એમાં અસાધારણ માનવભાવ અને ઉગ્ર આચારનો સંસ્કાર છે. અનેક સામયિકો દ્વારા તેમણે સામાજિક, રાજકીય, નૈતિક, સાંસ્કૃતિક, ધાર્મિક, આર્થિક, કેળવણી તેમ જ આરોગ્યવિષયક પ્રશ્નો અંગે પ્રજા સાથે જીવંત સંપર્ક સાધેલો. સત્ય અને અહિંસા એમના જીવનનાં તેમ એમના સાહિત્યનાં ચાલકબળ રહ્યાં છે. એમની મિતાક્ષરતા નોંધપાત્ર છે. પ્રજાના હૃદય સુધી પહોંચનારી એમની ગદ્યશૈલી સરલ પ્રૌઢિનો અને સ્પષ્ટવાહકતાનો અંગીકાર કરીને ચાલે છે. એમણે ગુજરાતી ગદ્યને નવું ચેતન, નવી દિશા આપ્યાં છે.'

'સત્યના પ્રયોગો અથવા આત્મકથા' (1927), 'દક્ષિણ આફ્રિકા સત્યાગ્રહનો ઇતિહાસ' (1925), 'હિંદ સ્વરાજ' (1922), 'મંગલપ્રભાત' (1930), 'સત્યાગ્રહનો ઇતિહાસ' (1932/1948), ઉપરાંત 'મારો જેલનો અનુભવ' (1921), 'સર્વોદય' (1922), 'ચરવડાના અનુભવ' (1925), 'નીતિનાશને માર્ગે' (1927), 'ગીતાબોધ' (1930), 'અનાસકિતયોગ' (1930), 'આરોગ્યની ચાવી' (1932), 'ગોસેવા' (1934), 'વર્ણવ્યવસ્થા' (1934), 'ધર્મમંથન' (1935), 'વ્યાપક ધર્મભાવના' (1937), 'ખરી કેળવણી' (1938), 'કેળવણીનો કોયડો' (1938), 'ત્યાગમૂર્તિ અને બીજા લેખો' (ચો.આ. 1938) વગેરે એમના અનેક પુસ્તકો છે.

આપણી માસિકી વાચકવૃંદની ઓક્ટોબર 2018ની બેઠક શનિવાર, ૯ઠ્ઠીએ આવે છે. તે દહાડે આપણે સાહિત્યકાર ગાંધીને સંભારીશું. તમને દરેકને સક્રિયપણે ભાગ લેવાનું આહવાન કરું છું. આમાંનું કોઈ પણ પુસ્તક તમે વાંચ્યું જ હોય. નહીં તો આ નિમિત્ત વાંચો તેવી સાગ્રહભરી વિનવણી. અને તેમાંથી ફક્ત પાંચેક મિનિટ જ ફાળવાય તેવાં વિધવિધ ઊચિત લખાણનું આશરે ફક્ત ચૂનંદા 12-15 મિત્રો જ વાચિકમ્ કરશે. આ અવસરે ગાંધી માર્ગી અને ગાંધી ચિંધ્યાં રચનાત્મક કામોમાં સમર્પિત સરોજબહેન અંજારિયા પોતાનાં સ્મરણો વહેંચશે; જ્યારે આશાબહેન બૂચ સાહિત્યકાર ગાંધીનું મૂલ્યાંકન આપશે.

દરમિયાન, શનિવાર, 01 સપ્ટેમ્બર 2018ની માસિકી બેઠકની વિગતો આ મુજબ છે :

ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમી

તેમ જ

હેરો લાઇબ્રેરી સર્વિસીસના

સંયુક્ત ઉપક્રમે

પ્રકાશ લાલાની નાટ્ય-યાત્રા

ગાંધીનગરસ્થિત જાણીતા સાહિત્યકાર, “અખંડ આનંદ”ના સહ-સંપાદક

પ્રકાશભાઈ લાલાનું જાહેર વ્યાખ્યાન

શનિવાર, 01 સપ્ટેમ્બર 2018

બપોરે બેથી સાંજે ચાર

હેરો વિલ્ડસ્ટોન લાઇબ્રેરી

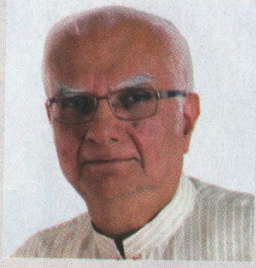
38-40 High St, Harrow HA3 7AE

સૌ સુહદોને હાજર રહેવા ભાવભર્યું નિમંત્રણ

ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમી સાથે સક્રિયપણે અનેકવિધ સ્વરૂપે સંકળાયેલા, એક મુઠ્ઠી ઊંચેરા ગુજરાતી શહેરી, શ્રેષ્ઠી તેમ જ ગાયક ચંદુભાઈ મટાણીનો 28 જુલાઈના રોજ અહીં લેસ્ટર નગરે દેહવિલય થયો છે. અકાદમી સ-આદર શ્રદ્ધાપૂર્વક એમને વિદાયવંદના પાઠવે છે. “ચિત્રલેખા”માં પ્રગટ આ અંજલિ જાણે કે આપણી લાગણી ય વ્યક્ત કરે છે, સમજી અહીં સૌજન્યસહ સામેલ કરીએ છીએ :

અંજલિ એક કળાપ્રેમીની વિદાય...

બ્રિટનમાં અનેકવિધ સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ કરનારા ૮૪ વર્ષી ચંદુભાઈ મટાણીનું ૨૮ જુલાઈએ લેસ્ટરમાં અવસાન થયું છે. સ્વરકાર, ગાયક, સાહિત્યરસિક, ઉદ્યોગ-સાહસિક, ફોટોગ્રાફર અને ક્રિકેટર ચંદુભાઈ મટાણી ભારતીય ગીત-સંગીતના એલચી હતા. ૧૯૮૩માં એમણે શ્રુતિ આર્ટ્સની સ્થાપના કરી હતી, જેના બૈનર હેઠળ એમણે સતત વિવિધ સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમોનું આયોજન કર્યું. સંસ્કૃતિ-સાહિત્ય તરફ લોકોની અભિરુચિ કેળવવામાં શ્રુતિ આર્ટ્સનો ખૂબ મોટો ફાળો છે. શાસ્ત્રીય સંગીત, સુગમ સંગીત, નવરાત્રિ તથા સાહિત્યના કાર્યક્રમોનાં આયોજન દ્વારા એમણે વિદેશની ધરતી પર આપણી સંસ્કૃતિને ધબકતી રાખી હતી.

ચંદુભાઈ મટાણી

ભારતના ખ્યાતનામ કલાકારોએ એમના માટે કાર્યક્રમો કર્યા અને એમના ઘરે મહેમાનગતિ પણ માણી. લતા મંગેશકર, જગજિત સિંહ, હરિપ્રસાદ ચૌરસિયા, શિવકુમાર શર્મા, ગુલામ અલી, ઝાકીર હુસેન, હરિહરન, અનુપ જલોટા, સુરેશ વાડકર, પુરુષોત્તમ ઉપાધ્યાય, નિરંજન ભગત, ચંદ્રકાંત બક્ષી, ચિત્રલેખાના પથદર્શક-તંત્રી હરકિસન મહેતા, સુરેશ દલાલ, સુનીલ ગાવસકર

તથા સાધુ-સંતો-કથાકારો, વગેરે વિવિધ ક્ષેત્રની હસ્તીઓએ એમનું પ્રેમભર્યું આતિથ્ય માણ્યું હતું.

સોનારૂપાના નામે એમણે મ્યુઝિક કંપની શરૂ કરી હતી, જેમાં એમણે લગભગ ૧૫૦ જેટલાં મ્યુઝિક આલબમ પ્રગટ કર્યાં. ચંદુભાઈ મટાણીને ૬૦ વર્ષ થયાં હતાં એ નિમિત્તે સુરેશ દલાલે એમને શ્રીનાથજીનાં આઠ પદ લખીને આપ્યાં હતાં. આશિત દેસાઈ સ્વરાંકિત આ પદોની જય જય શ્રીનાથજી સીડી અત્યંત લોકપ્રિય થઈ હતી.

એમનાં મોટા ભાગનાં આલબમમાં સંગીત આપનારા અને છેલ્લા ચાર દાયકાથી એમની સાથે વિવિધ પ્રવૃત્તિમાં સહભાગી થનારા અત્યંત નિકટના મિત્ર સંગીતકાર આશિત દેસાઈ એમને શ્રદ્ધાંજલિ આપતાં કહે કે ચંદુભાઈનું જીવન એટલે ગમતું મળે તો અલ્યા ગુંજે ન ભરીએ ને ગમતાનો કરીએ ગુલાલ પંકિતનું સાક્ષાત્ ઉદાહરણ. સ્વરકિન્નરી લતા મંગેશકરથી લઈને નવી પેઢીના આલાપ દેસાઈ સુધી એમણે બધાં કલાકારોને અપાર સ્નેહ આપ્યો છે.

વર્ષ ૨૦૧૭માં યુકેની ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમી દ્વારા સાહિત્ય, સંગીત અને કળાનાં રખોપાં કરતા આ સજ્જન વ્યક્તિત્વનું એમના પ્રદાન બદલ સન્માન કરવામાં આવ્યું હતું.

ચિત્રલેખા પરિવારના સ્નેહી સમા ચંદુભાઈને હૃદયાંજલિ... □

....

બેઠા બેઠા તોલ કરે છે

“કેટલા બધા માણસો એવા છે જેઓ માત્ર ચૂપચાપ વાંચે છે. તેઓ કહેવા આવવાના નથી કે આ બરાબર લખ્યું છે કે બરાબર લખ્યું નથી; પણ બેઠા બેઠા એ આપણો તોલ કરે છે. એ લોકો સંકોચથી પોતાનો અભિપ્રાય પ્રગટ કરવાના નથી. પણ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે આપણે જે કાંઈ બોલ્યા, જે કાંઈ લખ્યું, તે બધાનું જેઓમાં જોવાની શક્તિ છે તેવા વિચક્ષણ માણસો અવલોકન કરી રહ્યા છે. આપણી તેમની પ્રત્યે જવાબદારી છે.”

– ઉમાશંકર જોશી

[‘બુદ્ધિ પ્રકાશ’, ઓગસ્ટ 2017; પૃ. 40]